ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

JOURNAL of SOCIAL SCIENCES

CİLT/VOLUME: 7 SAYI/NUMBER: 38 Haziran/June 2007

Sosyal Bilimler Dergisi *Journal of Social Sciences*
Cilt *Volume* **7. Sayı** *Number* **38, Haziran** *June* **2007, ss 225-239**

Kaklık Mağarası'nın (Honaz-Denizli) Turizm Potansiyeli

Tourism Potential of Kaklık Cave (Honaz-Denizli)

Bayram ÇETİN
Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir
Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi ABD
bayramcetin@msn.com

Özet

Kaklık Mağarası karstlaşma ve tektonik hatların ortaya çıkardığı obruk oluşumlu bir mağaradır. Bu özelliğiyle ülkemizde turizme açılmış birçok mağaradan farklılık gösterirken, coğrafi konumu nedeniyle Pamukkale, Acıgöl ve Honaz Dağı Milli Parkı gibi turistik merkezlere olan yakınlığıyla da dikkat çekmektedir. Mağara 2002 yılında turizme açılmış olup, Kaklık Belediyesi tarafından işletilmektedir. Ziyaret eden turist sayısının yılda 13 bini aştığı Kaklık Mağarası, gerek barındırdığı karstik şekiller ve gerekse sahip olduğu termal kaynaklara bağlı olarak turistik potansiyeli değerlendirilmesi gereken bir kaynaktır. Özellikle yakın çevresindeki diğer turizm merkezleriyle beraber değerlendirildiği takdirde bölge turizmine katkı sağlayacağı ön görülmektedir.

Abstract

Kaklık Cave is an open pit-formed cave which was revealed by the karst phenomenon and tectonic lines. With this characteristic, while it differs from many caves of our country opened to tourism, due to its geographical position it also attracts attention with its closeness to the tourism centers such as Pamukkale, Lake Acı and Mount Honaz National Park. Having been opened to tourism in 2002, the Cave is operated by Kaklık Municipality. With its visitors exceeding 13,000 every year, the Kaklık Cave is a source whose tourism potential should be benefited in terms of both its karstic shapes and hot springs. Its contributions to the regional tourism are anticipated especially when considered along with the other nearby tourism centers.

Gerek boyut ve gerekse oluşum özellikleri bakımından karst topoğrafyasının en dikkat çekici şekillerinden olan mağaralar, yer altı sularının etkisiyle kayaçların kimyasal erimeye maruz kalması ve kısmen de mekanik aşınmayla meydana gelirler (Uzun, Zeybek,1996, s:40).

İnsanlıkla mağaralar arasındaki ilişki prehistorik dönemlerde mağaraların doğal barınak olarak kullanıma açılmasıyla başlamış olup, tarih

içersinde ise, depo, kiler, ya da hayvan barınma yeri gibi kullanım şekilleriyle devam etmiştir. Günümüzde mağaralar yer yer benzer kullanımlara sahne olsa da, faunası, suları, havası ve bünyesinde barındırdığı ilgi çekici şekilleriyle büyük oranda doğal turistik kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda Avrupa ülkelerinde 19. yüzyılın sonlarında başlayan mağara turizmi bilhassa ikinci dünya savaşından sonra, yine bu ülkeler başta olmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'nde gelişme göstermiştir. Yaklaşık 40.000 mağaranın varlığından söz edilen Türkiye'de, mağaralarla ilgili çalışmaların Cumhuriyetten sonra başladığı ve 1966 yılında ilk olarak Burdur İnsuyu Mağarası'nın turizme açıldığı bilinmektedir (Aygen, 1984, s:10,40).

Bu çalışmada 2002 yılında turizme açılmış, fakat az tanınan mağaralardan olan Kaklık Mağarası incelenmiştir. Mağaranın oluşumu ve özelliklerinin yanında, gerek coğrafyacılar arasında ve gerekse turistik bir kaynak olarak az tanınan bir doğa harikası olması bizi bu çalışmayı yapmaya sürüklemiştir. Çalışmada, mağaranın turizm potansiyelinin belirlenmesine ek olarak, mağaranın turizm amaçlı kullanılışından ortaya çıkan sorunların tespiti ve bunlara çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır.

1. Mağaranın Yeri ve Doğal Çevre Özellikleri

Kaklık Mağarası Denizli'nin Honaz ilçesine bağlı Kaklık Kasabası'nın sınırları içersinde yer alır. *Kaklık* adı, bu çevrede çok bulunan bir kuş türü olan *keklik*'ten gelmektedir. Adını kasabadan alan mağara, Denizli-Afyon-Ankara karayolunun 30. km'sinde bulunan Kaklık Kasabası kavşağının 3 km kuzeyindedir. Bu bağlamda Kaklık Kasabası'na 3 km Denizli'ye ise 33 km uzaklıktadır (Harita 1). Malı Dağının (1277 m.) güney eteklerinin alüvyal ovayla birleştiği noktada (517 m) yer alan mağaranın hemen yakınından Denizli-Afyon-Ankara karayolunu, Denizli Çimento Fabrikasına bağlayan tamamı asfalt yol geçmektedir. Mağara Denizli-Afyon demiryolu hattına 3, Çardak Hava Alanına 25 km mesafededir.

Belirli merkezlere ve ulaşım hatlarına ek olarak Kaklık Mağarası önemli turizm çekim merkezlerinden olan Pamukkale'ye kuş uçuşu 25, (sözü edilen karayolundan ise 45 km) potansiyel kuş cennetlerinden olan Acıgöl'e 24-25, Honaz Dağı Milli Parkı'na ise 36 km mesafededir. Mağaranın konumuna bakıldığında, gerek Denizli'den gerekse sözü edilen karayolundan her türlü ulaşım aracıyla kolaylıkla ulaşılabilecek ve diğer merkezlerle beraber değerlendirilebilecek konumda olduğu anlaşılır.

Mağara çevresi, Mesozoyik kireçtaşları, Eosen marn, kil, kumtaşı ve konglomeraları, Miyosen-Pliyosen yaşlı kil, kum, marn ve kalkerler ile Kuvaterner'e ait traverten ve alüvyonlardan meydana gelmiştir. Özellikle

Kaklık Mağarası'nın kuzeyinde yer alan Malı Dağı Kretase yaşlı kireçtaşı ile Dolomitik kireçtaşlarından oluşmuştur. Diğer taraftan büyük oranda kalker ve kireçtaşlarından meydana gelen bu topoğrafyanın şekillenmesinde tektonik hatların etkinliği de yadsmamayacak derecede büyüktür.

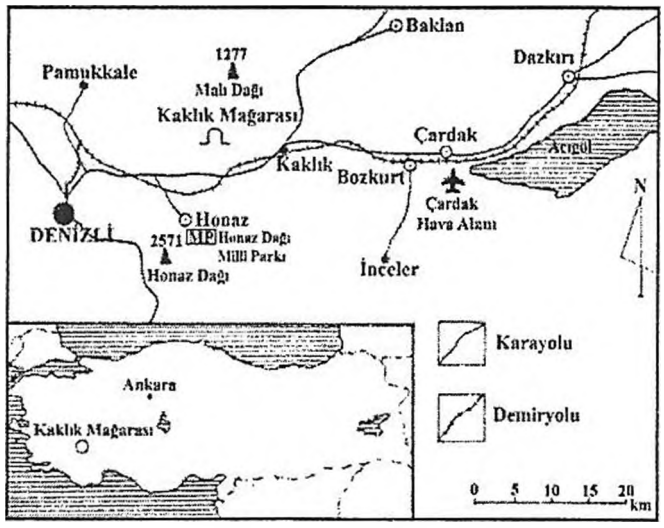

Harita 1: Kaklık Mağarası'nın Lokasyon Haritası

Genellikle doğu-batı yönünde uzanan bu hatlar arazinin parçalanarak farklı yükseltiler kazanmasına yol açtığı gibi, yine bu hatlar boyunca termal kaynakların oluşumuna zemin hazırlamıştır (Anonim, 2000, s:2-5). Litolojik yapının uygun olmasıyla beraber mevcut coğrafi şartlar mağara çevresinde traverten basamakları ve hatta fay hattına bağlı olarak ortaya çıkan termal suların aktığı yer altı nehirlerinin oluşumuna meydan vermiştir. Nitekim belirgin hatlar boyunca çıkan termal sular çalışmaya konu teşkil eden Kaklık Mağarası ile 75 m batısında ikinci bir mağaranın oluşumuna da yol açmıştır. Her iki mağara da, kireçtaşları içinde doğu-batı yönlü bir fay hattına bağlı olarak gelişme gösteren yer altı nehrinin meydana getirdiği galerilerin tavan kısmının çökmesiyle meydana gelmiştir (Anonim, 2000, s:5-7). Özetle gerek Kaklık Mağarası ve gerekse yakın çevresi sadece karstlaşmanın eseri olmayıp, aynı zamanda tektonizmaya bağlı gelişen fay hatları ve termal su kaynaklarının da etkinliğinin olduğu yer şekilleridir. Nitekim Kaklık Mağarası'na yaklaşık 20 m mesafede yer alan, halk tarafından Kokarhamam Pınarı ya da Haydarbaba Pınarı olarak adlandırılan termal kaynak ile 75 m batısında, oluşum ve şekil itibariyle Kaklık Mağarası'na benzeyen ikinci bir mağaranın varlığı bunu en iyi şekilde destekler. Bu açıdan Kaklık Mağarası, karstik sahalarda meydana gelmiş diğer birçok mağaradan farklı oluşum özelliklerine sahiptir. Mağarayı şekillendiren süreçler göz önüne alındığında,

sahanın 25 km kuzeybatısında yer alan Pamukkale'yi şekillendiren süreçlerle benzerlik arz ettiğini söylemek hiçte yanlış olmaz.

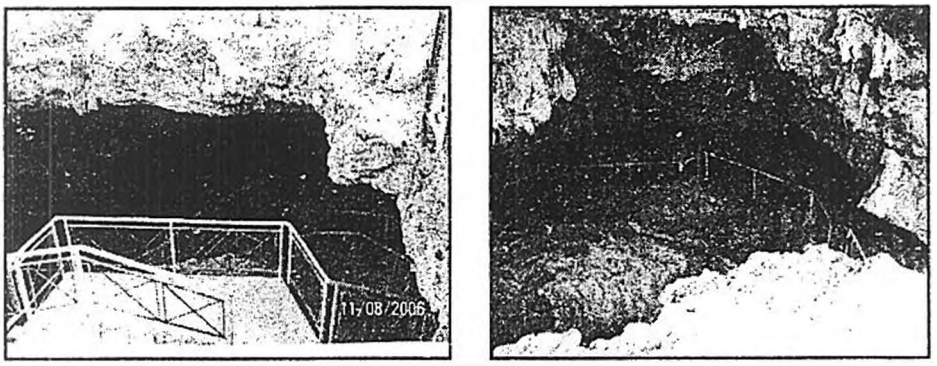

Foto. 1-2: Kaklık Mağarası'nın girişinden görünüşler.

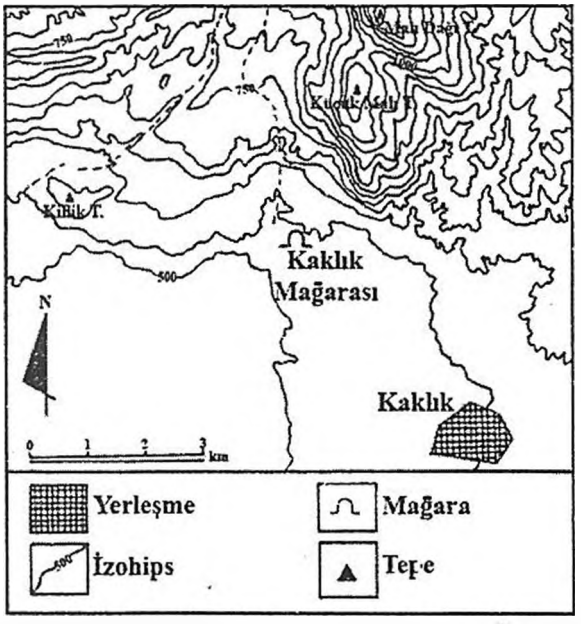

Harita 2: Kaklık Mağarası ve çevresinin topoğrafya haritası

Mağaranın girişi 0 m olarak kabul edilecek olursa, buna göre en derin noktası -14 m'dir. Mağara kuzeybatı-güneydoğu yönünde 65 m, kuzeydoğu-güneybatı yönünde 40 m uzunluğundadır. Toplam uzunluğu 190 m olan mağaranın güneybatıdaki ikinci bölümü yeni çökmüş molozlarla kaplı olduğu için, ziyarete açılmamıştır (Anonim, 2000, s:7). Mağarada ziyarete açılmayan ikinci kısım batı yönündeki yer altı nehrini meydana getiren galeridir. Mağaranın ziyarete açılan kesimi dairesel bir şekilde olup, ortada çöken mağara tavanın molozları üzerinde meydana gelmiş traverten basamakları yer alır. Bunlar Kokarhamam Pınarından gelen kükürt ve

karbonatlı suların molozların üzerinden şelaleler oluşturarak uzun süre akmasıyla oluşmuşlardır (Şekil 1). Burası adeta Pamukkale'deki travertenlerin yer altına alınmış minyatürü, diğer bir ifadeyle ikinci bir Pamukkale olarak adlandırılabilir. Yerinde yapılan gözlemlerden, mağaradaki traverten oluşumunun Kaklık Mağarası'ndan kaynaklanan ve Kokarhamam Pınarından gelen termal sular ile sözü edilen diğer mağaradan kaynaklanan sular vasıtasıyla devam ettiği tespit edilmiştir (Foto. 3-4). Nitekim mağarada gezinti alanı olarak oluşturulan platform da bu traverten basamaklarının çevresini dolaşmaktadır. Sarkıt, dikit ve sütunlardan farklı olarak mağarada travertenlerin varlığı ve mağaranın dairevi bir şekle sahip olması gibi özellikler, Kaklık Mağarası'nı ülkemizde turizme açılmış birçok mağaradan ayıran en temel özelliklerdir.

Foto. 3: Mağara içersinde yer alan traverten basamakları.

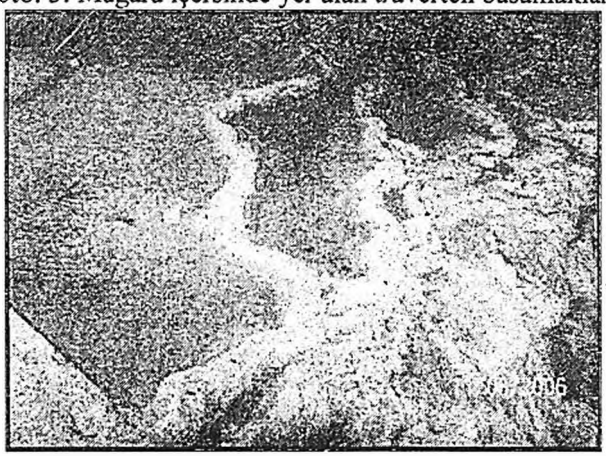

Foto. 4: Mağara içersinde traverten oluşumunun devam ettiğini gösteren minyatür traverten basamakları ve havuzcuklar.

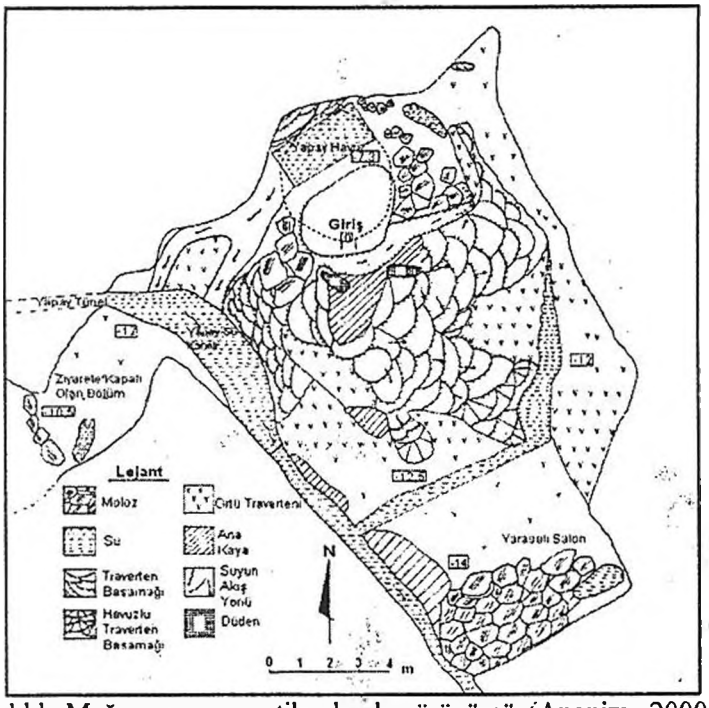

Şekil 1: Kaklık Mağarasının şematik olarak görünümü (Anonim, 2000, s:8)'den değiştirilerek

Kaklık Mağarası'na turizm potansiyeli kazandıran diğer bir doğal coğrafi özellik ise, gerek mağara içerisinden, gerekse çevresinden çıkan suların 23,5 °C sıcaklıkta kükürtlü (Anonim, 2000, s:9) termal su ya da kaplıca olarak adlandırılan özellikte olmasıdır (Tablo 1).

Tablo 1. Kaklık Mağarası İçerisindeki ve Kokarhamam Pınarı Termal Sularının Hidrojeokimyasal Özellikleri

	Mağara İçindeki Sular	Kokarhamam Pınarı
Sıcaklık (°C)	23,5	23,5
PH	6,6	6,5
EC	2000	2200
Na++	0,9	1,0
K+	0,1	0,1
Ca++	10,6	8,8
Mg++	7,8	9,7
CO_3	0	0
HCO_3	8,4	8,0
Cl	1,9	1,8
SO_4	9,3	10,3
Debi lt/sn	236	114

Kaynak: Anonim, 2000, s:9.

Halk tarafından Kokarhamam olarak adlandırılmasının temel sebebi de suyun kükürt ihtiva etmesidir. Nitekim keskin bir kokunun varlığı ziyaret

sırasında rahatlıkla hissedilir. Sıcak ve kükürtlü olmasından dolayı Kokarhamam Pınarından çıkan suların bir kısmı mağara yakınına yapılmış havuzlara alınarak insanların kullanımına sunulmuştur. Böylece mağaraya gelen ziyaretçiler, aynı zamanda bir kaplıcaya da gelmiş olmaktadırlar. Suların büyük bir bölümü ise, yer altında devam eden doğal galeri ve tünellerden alınarak DSİ tarafından açılan kanal vasıtasıyla ovaya sulama suyu olarak verilmektedir. Bu kanal mağaradan sonra yaklaşık 100 m yeraltından devam ettikten sonra derin açık bir kanal vasıtasıyla ovaya ulaşır ve burada tarımsal sulamada kullanılır. Sonuç olarak Kaklık Mağarası mağara turizminin yanında, termal turizmin de gelişme gösterebileceği bir potansiyele sahiptir.

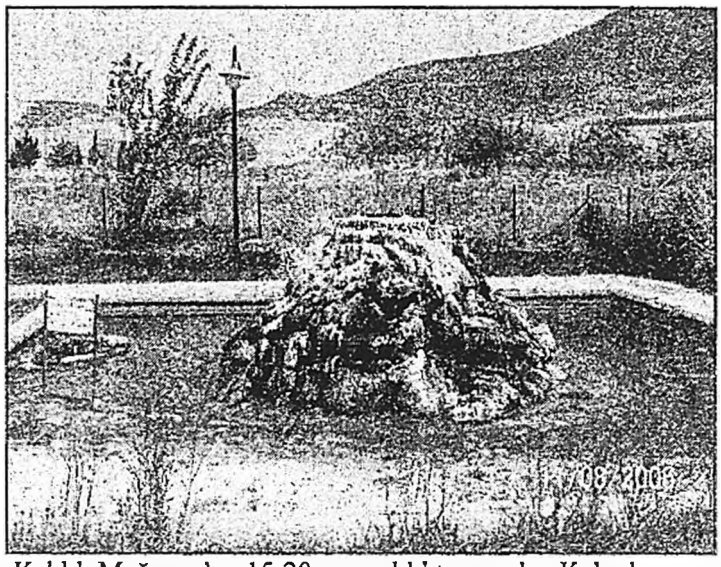

Foto. 5: Kaklık Mağarası'na 15-20 m. uzaklıkta yer alan Kokarhamam Pınarı.

Mağaranın farklı noktalarından alınan sıcaklık değerlerinin ortalaması 24.4 °C, mutlak nem ise %71.3 civarındadır (Tablo 2). Gerek termal suların etkisi ve gerekse mağaranın güneş ışınlarını doğrudan alan büyükçe bir girişinin olması nedeniyle Kaklık Mağarası'nda sıcaklık değerleri yüksektir. Bu yönüyle ortalama sıcaklığın 12 °C olduğu Mencilis Mağarası (Karabük) (Özdemir, 2005, s:143) ve yine sıcaklığın 14-18 °C arasında değiştiği Akçakale Mağarası'yla (Gümüşhane) (Uzun, Zeybek, 1996, s:47) karşılaştırıldığında, çok daha sıcak bir mağara olduğu anlaşılır. Mağaranın içinde jeotermal sudan kaynaklanan karbondioksit ve hidrojen sülfür fazlalığı nefes almayı güçleştirmektedir. Gerçi mevcut ziyaret alanının ve mağara ağzının genişliği nedeniyle insan sağlığını tehdit eden herhangi sorun yoktur. Ancak mağaranın diğer bölümleri ziyarete açıldığında, havalandırma bacaları açılmalıdır. Diğer taraftan, termal turizme yönelik olarak mağara

içerisindeki su açık havada yer alan havuzlara çıkarıldığı sürece suların termal kaynak olarak kullanımında da herhangi bir sorun yoktur.

Tablo 2. Kaklık Mağarasına Ait Sıcaklık, Mutlak Nem, Oksijen (O_2), Karbondioksit (CO_2) ve Hidrojen Sülfür (H_2S) Değerleri.

Ölçüm Noktası	Sıcaklık (°C)	Mutlak Nem (%)	O_2 (%)	CO_2 (%)	H_2S(%)
P1	25	63	20.8	1.1	0
P2	25.7	47	20.7	0.9	2
P3	23.3	67.5	20.7	2.1	2
P6	24	64	20.6	2.1	2
P7	24	80	20.4	1.9	4
P8	24.1	86	20.2	3.6	5
P9	25.2	56	20.7	0.9	2
P11	24.7	64.4	20.8	1	2
P13	24.3	76.7	20.6	1.2	1
Yarasalı Salon	24.6	75	20.7	1.2	2
Tünel Girişi	24.1	89	19.9	4.7	11
Tünel Ortası	24	87	19	5.2	12

Kaynak: Anonim, 2000, s:10.

Bütün bu doğal çevre özelliklerine ek olarak, mağara ve çevresinin biyolojik çeşitliliğinden de kısaca söz etmek yerinde olacaktır. Mağara çevresinde genellikle pamuk, buğday, pancar, meyve tarımı ve bağcılık yapılmaktadır. Yakın çevrede dikkat çekici zengin bir doğal bitki örtüsünün varlığından söz edilemez. Bu konuda mağaranın girişinde bazı yabani incir türlerine rastlansa da, turistik değer oluşturabilecek potansiyelde değildir.

Mağaranın oluşumuyla bağlantılı olarak giriş kısmının büyük ve gökyüzüne açık olması, güneş ışığının mağara içersinde geniş bir alana yayılmasına imkan tanımakta ve böylece mağara duvarlarında liken, yosun ve çeşitli su bitkilerinin yetişmesine olanak sağlamaktadır (Foto. 6).

Sözü edilen bazı bitki türlerinin yanında mağara içerisinde yarasa başta olmak üzere su kaplumbağası ve yılan gibi hayvan türlerinin yaşadığı tespit edilmiştir. Özellikle yarasa ve kaplumbağa sayısı fazla olup, ziyaretçiler tarafından kolayca görülebilmektedir (Foto 7).

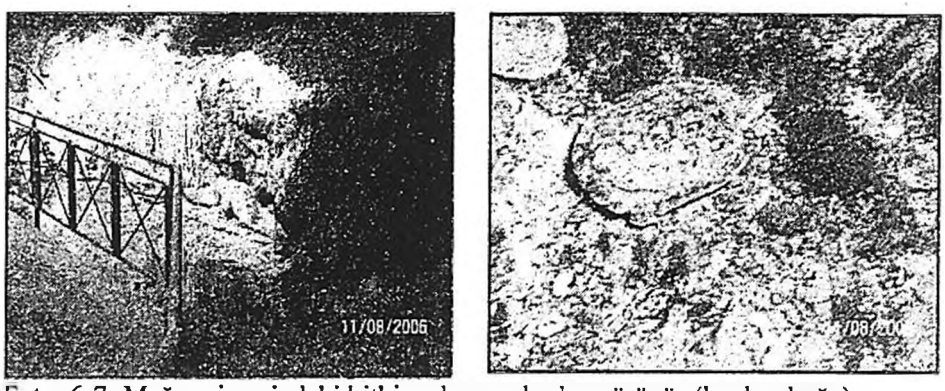

Foto. 6-7: Mağara içersindeki bitki ve hayvanlardan görünüş (kaplumbağa).

2. Mağaranın Turizm Potansiyeli ve Mevcut Turizm Faaliyetleri

Mağaranın coğrafi konumuna bağlı olarak yerleşim merkezlerine ve diğer turizm çekim merkezlerine yakın oluşu turizm potansiyelini artırmıştır. Mağaranın Kaklık Kasabası'na ve Denizli-Afyon-Ankara karayoluna 3, Denizli'ye 33 km mesafede olması ve yine ülke genelinde önemli turizm çekim merkezlerinden olan Pamukkale'ye kuş uçuşu 25, sözü edilen karayolundan ise 45 km mesafede olması dikkat çekicidir. Yine potansiyel kuş cennetlerinden olan Acı göle 24-25, Honaz Dağı Milli Parkı'na ise 36 km mesafededir. Kaklık Mağarası'nı ziyaret eden bir kişi, aynı gün içersinde Acıgöl, Honaz Dağı Milli Parkı, Pamukkale ve Denizli kentini gezme ya da buralarda konaklama şansına sahiptir. Bu açıdan aynı güzergah üzerinde yer alan turistik merkezlerin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve bu eksende bir *güzergah turizmi* (Özgüç, 1994, s:9) oluşturulmasında Kaklık Mağarası önemli bir yer teşkil etmektedir. Mağara ve çevresine yönelik yapılacak yatırımlarda bu avantajlar göz önüne alınmalıdır.

Mağaranın oluşum şekli ve termal kaynağa bağlı olarak oluşan travertenler turistik çekim gücünü artırmaktadır. Oluşum olarak obruk özellikleri gösteren Kaklık Mağarası ülkemizde yer alan ve turizme açılmış İnsuyu, Karaca, Keloğlan gibi diğer birçok mağaraya göre farklılık gösterir. Bunun yanında içersinde adeta minyatür bir Pamukkale'nin varlığı ve traverten oluşumunun aktif olarak sürmesi dikkat çekici bir diğer özelliğidir.

Bütün bunlara ek olarak Kaklık Mağarası, kaplıca özelliği gösteren turistik bir çekim merkezi olarak da değerlendirilebilir. Diğer bir ifadeyle iki farklı doğal coğrafi değeri bünyesinde barındırması, mağaranın turizm potansiyelini daha da artırmaktadır. Bu nedenle sadece mağara turizmine yönelik tanıtım yapılması son derece yetersizdir.

Mağara ve çevresinde doğal turistik değerlerin yanında, beşeri turistik değerlerin varlığı da söz konusudur. Bunlardan en başta geleni, günümüzde kullanılmayan, fakat tarihte insanlar tarafından termal suların taşınmasına

yönelik olarak inşa edilen su kanallarıdır. Aslında bunlar Doğaner'in Pamukkale'de tespit ettiği *Aktif Olmayan Kanal Tipi Travertenlere* de (Doğaner, 1996, s:11-12) iyi bir örnektir. Elbette ki burada yer alan kanallarda su akışı devam etmediği için traverten oluşumu durmuştur. Bu nedenle aktif olmayan kanal tipi traverten özelliği taşımaktadır. Mağara için düzenleme yapılan sahanın batı ve doğu tarafında olmak üzere iki farklı kanalın varlığı söz konusudur. Kanalların inşa edildikleri yer ve uzanış şekilleri hesaba katıldığında, yaklaşık 2 m yüksekliğinde olan doğudaki kanalın Kokarhamam Pınarının suyunu taşımaya, yaklaşık 1 m yüksekliğindeki batıdakinin ise diğer mağaradan çıkan suyun taşınmasına yönelik inşa edildiği anlaşılır. Kuzey-güney yönünde uzanan bu kanal travertenlerin genişlikleri 50-80 cm arasındadır. İnşa edildikleri ya da kullanıldıkları dönem hakkında yeterli fikre sahip olmadığımız bu kanallar, geçmişte termal suların sağlık ya da sulama amaçlı kullanıldığının bir göstergesi olmasının yanında, günümüzde tarihi bir değer olarak turistik potansiyel oluşturması yönüyle de önemlidir (Foto. 8-9). Ayrıca kanalın hemen yanındaki değirmen kalıntıları da suyun başka amaçlarla kullanıldığını gösterir nitelikte bir kanıttır.

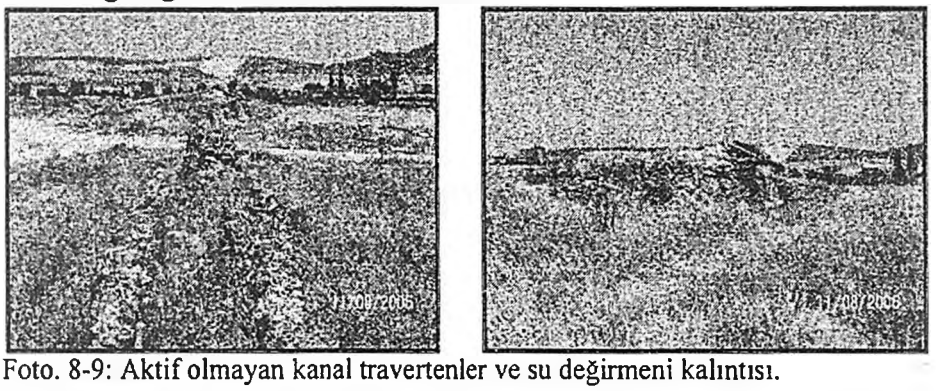

Foto. 8-9: Aktif olmayan kanal travertenler ve su değirmeni kalıntısı.

Çevrede kolay bulunabilen kireç taşlarından yapılan su kanalları, tahrip olmalarına rağmen, görülebilecek durumdadır. Bu arada kanalların mağara ve termal kaynaklarla hiçbir bağlantısı yokmuşçasına çevre düzenlemesinin dışında bırakılması hayret vericidir. Bu yönüyle plansız bir çevre düzenlemesi yapıldığı söylenebilir. Günümüzde aslında DSİ tarafından açılan kanal için de aynı durum söz konusudur. Çevrede yakın döneme ait eser olarak tanımlanabilecek olan bu kanal, termal suların sulama amaçlı kullanımına dönük olarak inşa edilmiştir (Foto 10). Fakat oldukça derin olmasından dolayı ilgi çekici bir manzara meydana getirmekte, dolayısıyla gerekli tedbirler alınarak ziyarete açılması daha uygun olacaktır. Aynı şekilde bu kanalı da yer altı su sisteminden ve mağaradan ayrı olarak düşünmek son derece yanlış olur. Bu bağlamda yapılacak çevre

düzenlemesinde su kanalı göz önüne alınması gereken unsurlardan birini teşkil etmektedir.

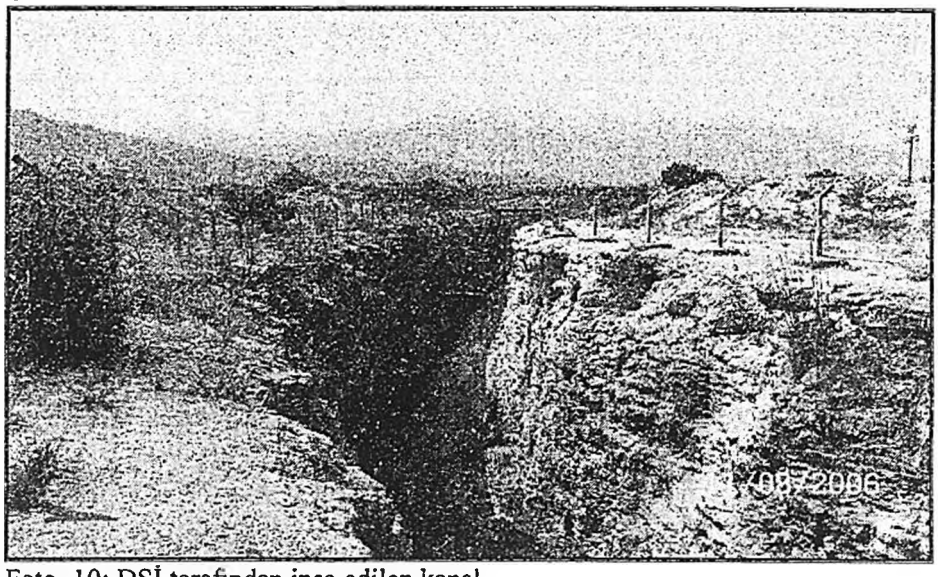

Foto. 10: DSİ tarafından inşa edilen kanal.

Sonuç olarak Kaklık Mağarası ve çevresinde yer alan doğal ve beşeri coğrafi değerler göz önüne alınarak yerinde yapılan gözlemlerden, araştırma sahasının turizm potansiyeline sahip olduğu ve bu potansiyelin güzergah üzerinde yer alan Acıgöl, Honaz Dağı Milli Parkı, Pamukkale ve Denizli gibi diğer merkezlerle beraber değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Nitekim günümüzde bazı yetersizlikler olmasına karşın, mevcut potansiyelin değerlendirilmesi amacıyla Kaklık Mağarası 2002 yılında turizme açılmış ve bir zamanlar koyunları yıkamak amacıyla kullanılan mağara, günümüzde yılda 12-13 bin ziyaretçinin uğradığı bir yer konumuna gelmiştir.

Sürdürülen turizm faaliyetlerine bağlı olarak mağara içerisinde ve çevresinde bazı düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Mağara içerisinde ziyaretçilerin mağarayı güvenli bir şekilde gezebilmesi için gezi güzergahı ve ışıklandırma yapılmıştır. Mağaranın çevresinde ise 50-60 kişilik kafeterya, küçük bir anfi tiyatro, termal suların doldurduğu suni göller, kanallar ve yüzme havuzu yine ziyaretçilerin burada zaman geçirmeleri ve mağaranın yanında termal sulardan yararlanmaları amacına yönelik olarak yapılmıştır (Foto 11). Çevre yeşillendirilmiş, göl ve kanal kıyılarına seyir yerleri yapılmıştır. Kaklık Mağarası 2005 yılı Nisan ayına kadar özel bir turizm şirketi tarafından işletilirken, günümüzde Kaklık Belediyesi tarafından işletilmekte ve burada 4 kişi çalışmaktadır. Mağara girişinde tutulan kayıtlardan 2005 yılında ziyaretçi sayısının 13 bini aştığı anlaşılır. Bu sayının yaklaşık %15'ini yabancı, geri kalanını yerli turistler meydana

getirmektedir. Diğer taraftan Denizli iline 2003 yılında 1730000 turistin geldiği göz önüne alınacak olursa, 12-13 bin turistin pek fazla anlam ifade etmediği düşünülebilir. Yine buna bağlı olarak mağarayı tanıtma ve kitlesel turizme dönük işletmede yetersizliklerin olduğu anlaşılmaktadır.

Foto. 11: Kaklık Mağarası çevresindeki günübirlik ziyarete yönelik yapılmış tesislerden bir görüntü.

Yıl içerisinde genellikle Nisan ve Kasım ayları arasında ziyaret edilen mağarada, ziyaretçi sayısı daha çok Temmuz ve Ağustos aylarında en üst seviyeye çıkarken, kış mevsiminde ziyaretçi sayısı oldukça azalır. Ziyaretçiler genellikle buraya kendi imkanlarıyla gelmektedirler. Nitekim yabancı ziyaretçi sayısının az olması da bunu gösterir niteliktedir. Ziyaretler konaklama imkanı olmadığından dolayı günübirlik olup, termal havuzların varlığı nedeniyle ancak birkaç saate kadar uzayabilmektedir. Ziyaretçiler genellikle ya Denizli-Afyon karayolundan geçerken mağara tabelasını görerek, ya da Pamukkale'yi gezdikten sonra buraya yönelmektedirler. Bu bağlamda Kaklık Mağarası'nın turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilemediği sonucuna ulaşılabilir. Mağaradaki görevlilerden alınan bilgilerden, 2005 yılından önce mağarayı işleten özel şirketin Pamukkale ile bağlantılı çalıştığı ve buna bağlı olarak ziyaretçi sayısının günümüzde olduğundan çok daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Aslında bu durum burada açıklamaya çalıştığımız güzergah üzerindeki bütün turistik değerlerin birlikte ele alınması gerektiği fikrini doğrulamaktadır. Özetle, Pamukkale'yi ziyaret eden turistin, aynı gün içersinde ziyaret edebileceği Honaz Dağı Milli Parkı, Kaklık Mağarası ve Acıgöl gibi birkaç merkezin daha olduğunu bilmesi gerekir. Bu nedenle Pamukkale'ye gelen turların buraya da

yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç, Sorunlar ve Öneriler

Yerinde yapılan gözlemler sırasında, gelecekte mağaranın ve termal kaynakların doğal yapısını tehdit edebilecek bazı beşeri faaliyetler ile mağara çevresinde yapılan yanlış düzenlemeler sorun olarak tespit edilmiştir. Mağara yakınında yer alan Malı Dağı'nın kireçtaşlarından meydana gelmesiyle bağlantılı olarak, mağara çevresinde 1'i çimento, 7'si mermer olmak üzere 8 fabrika yer almaktadır. Bu fabrikaların ortaya çıkardığı tozun yanında, özellikle su ihtiyaçlarını yer altı suyundan karşılamaları yer altı su sistemini olumsuz etkileyecektir (Foto. 12). Yine Kaklık Kasabası'nın Denizli'ye yakın olmasıyla bağlantılı olarak, yakın gelecekte deri ve mermer organize sanayi bölgelerinin Malı Dağları eteklerine yani mağara çevresine kurulacağı da düşünülürse gelecekte tehlikenin daha büyüyeceği kesindir. Özellikle deri organize sanayinin vereceği zarar çok daha büyük olacaktır. Görüntü ve kötü kokulardan kaynaklanan hava kirliliğinin yanında, deri organize sanayinin atık suları da yer altı nehir sisteminin olduğu bir yerde büyük sorun oluşturacaktır.

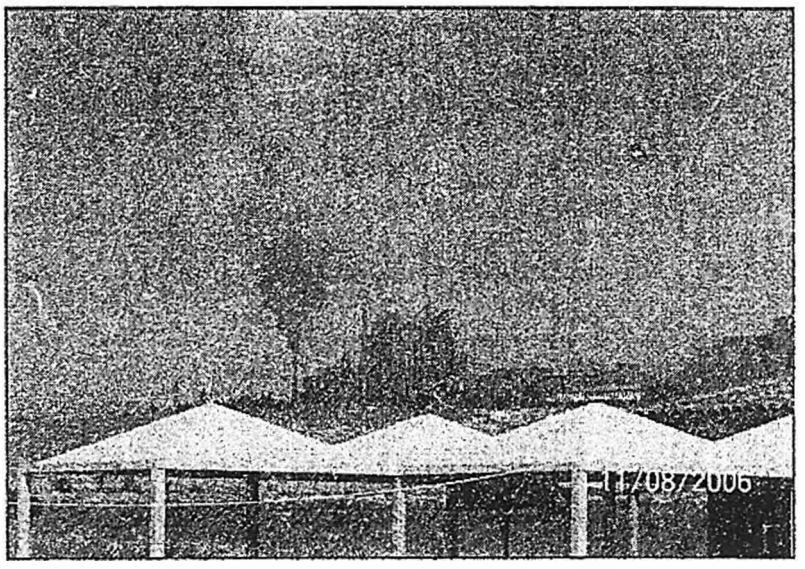

Foto. 12: Kaklık Mağarasına yakın bir konumda olan Denizli Çimento fabrikası

Mağara çevresinde yapılan düzenlemelerde tarihi su kanalları ile DSİ tarafından yapılan kanal, çevre düzenlemesi dışında bırakılmıştır. Bu durum bizde, çevre düzenlemesinin yetersiz bir planlamanın eseri olduğu kanaatini uyandırmıştır. Peyzaj çalışmaları yapılırken bu unsurların göz önüne alınması, mağara ve çevresinin turistik çekim gücünü artıracaktır. Bu kanallar ziyaretçiler tarafından kolayca görülebilecek duruma getirilmeli ve

hatta gerekirse suyun bir kısmı tarihi su kanallarından geçirilmelidir. Yine manzara olarak özel bir yeri olan DSİ kanalı çevresinde gerekli önlemler alınarak, seyir alanları meydana getirilmesi uygun olacaktır. Gerekli önlem ve düzenleme yapıldığı sürece kanal, içinde gezinti yapılacak konuma bile getirilebilir.

Bugüne kadar Denizli'de sadece Pamukkale'ye dayalı bir turizm politikasının yürütülmüş olması, Kaklık Mağarası vb. diğer turistik kaynakların yeteri kadar tanınmasını engellemiştir. Buna bağlı olarak turizm faaliyetlerinin il geneline hitap etmediği, sadece Pamukkale, Karahayıt çevresinde yoğunlaştığı dikkati çeker. Halbuki sözü edilen turistik merkezlerin birbirlerine son derece yakın olması günübirlik aktiviteleri çeşitlendirecektir. Bu bağlamda, Pamukkale, Honaz Dağı Milli Parkı, Kaklık Mağarası ve Acı göl ekseninde bir güzergah turizmi oluşturulabilir. Böyle bir uygulama turizm faaliyetlerinin il içersinde yayılmasına olanak sağladığı gibi, Pamukkale gibi dünyaca ünlü bir merkezin daha da çekici hale gelmesine yol açacaktır. Bu açıdan, gerek Kaklık Mağarası'na ve gerekse diğer turistik çekim merkezlerine yönelik yapılan tanıtımın yetersiz olduğu kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, Kaklık Mağarası coğrafi konumu, ulaşılabilirliği, ve doğal özellikleriyle cazibe merkezi olmaya dönük önemli turizm potansiyeline sahiptir. Ancak bu potansiyel, Pamukkale vb. diğer turistik çekim merkezleriyle birlikte ele alınmalıdır. Aksi takdirde Pamukkale'nin cazibesi yanında sönük kalacağı bir gerçektir. Bu bağlamda birbirine yakın bu turistik değerlerin birlikte değerlendirilmesi son derece yerinde olacaktır. Bu mantıkla hareket edildiği takdirde Kaklık Mağarası'nın bölge ve ülke turizmine katkıda bulunacağını söyleyebiliriz.

Kaynakça

Anonim, 2000, Kaklık Mağarası Araştırma Raporu, Mimari ve Elektrifikasyon Uygulama Projesi. M.T.A. Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Daire Başkanlığı, Ankara.

Aygen, T., 1984, Türkiye Mağaraları. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.

Bekdemir, Ü., Sever, R., ve diğerleri, 2004, *Yıldızkaya Mağarası.* Doğu Coğrafya Dergisi, sayı:12, s:311-226, Konya.

Ceylan, S., Demirkaya, H., 2006, *Dim Mağarasının (Alanya) Kaynak Değerleri, Turizmde Kullanımı ve Sürdürülebilirliği.* Doğu Coğrafya Dergisi, sayı:15, s:199-222, Konya.

Çetin, B., 2006, *Kefe Yaylasında (Serinhisar-Denizli) Fonksiyon Değişikliğiyle Ortaya Çıkan Rekreasyonel Faaliyetler.* Doğu Coğrafya Dergisi, sayı:15, s:175-198, Konya.

Doğanay, H., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.

Doğaner, S., 1996, *Anadolu'nun Coğrafi Mirası: Pamukkale.*Türk Coğrafya Dergisi, sayı:31, s:7-38, İstanbul.

Nazik, L., 1989, *Mağara Morfolojisinin Belirlediği Jeolojik-Jeomorfolojik ve Ekolojik Özellikler.* Jeomorfoloji Dergisi, sayı:17, s:53-62, Ankara.
Özdemir, Ü., 2005, *Mencilis Mağarası.* Doğu Coğrafya Dergisi, sayı:13, s:135-150, Konya.
Özgüç, N., 1994, Turizm Coğrafyası. İstanbul Üniversitesi Yayın No:3821, İstanbul.
Pekcan, N., 1999, Karst Jeomorfolojisi. Filiz Kitabevi, İstanbul.
Sür, A., 1994, *Karstik Yerşekilleri ve Türkiye'den Örnekler.* Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, sayı:3, s:1-28, Ankara.
Uzun, A., Zeybek, H, İ., 1996, *Akçakale Mağarası (Gümüşhane).* Türk Coğrafya Dergisi, sayı:31, s:39-53, İstanbul.
http://www.wowturkey.com/forum/viewtopic.
http://www.denizce.com/kaklikmagarasi.
http://www.pamukkale.gov.tr/tr/genelbilgiler
http://www.tatildunyasi.com/tr/Aktuel/Magaralar